

РЕЦЕНЗІЯ

Сільвія БОКАНЧЯ

ВІЙНА В УКРАЇНІ. РОЗУМІННЯ ПОТОЧНОГО ЯВИЩА

Подією 2022 року стала війна в Україні, і, на жаль, здається, що ця подія залишиться найважливішою і в 2023 році. Про цю війну вже з квітня 2022 року почали з'являтися дослідження в країнах Заходу; у Румунії такі праці з'явилися, починаючи з листопада 2022 року. Однією із них є науковий збірник, упорядником якого (координатором) є Сорін Боканчя, «Війна в Україні. Регіональний конфлікт із глобальними наслідками», опублікований видавництвом Яеського Європейського інституту у грудні 2022 року¹. Праця на 736 сторінок містить 40 дописів спеціалістів у галузі історії, політології, військових досліджень, міжнародних відносин, права, економіки, журналістики та комунікації як з Румунії, так і з України, Італії, Німеччини, Франції та Республіки Молдова.

Чому саме така назва? Як пояснює нам координатор ще у вступі, «очевидно, що зараз війна в Україні набула світового характеру, навіть якщо на початку вона була регіональною. Як обережність, так і боязнь вимовити словосполучення «світова війна» не можуть приховати цю реальність. Мова йде вже не про протиріччя двох колись «братніх» країн і порушення Росією договору та інших міжнародних норм, а про «велике перебалансування», світову продовольчу кризу, перерозподіл сфер впливу тощо»².

Збірник наукових праць створювався не за визначеним заздалегідь планом, а, як розповідає упорядник, кожен з авторів мав «можливість писати про війну так, як хотів, без будь-яких обмежень. За тематикою ці дописи склали вісім частин збірника». Не будемо викладати коротке резюме масивного видавничого продукту, адже для цього потрібно було б значно більше сторінок, ніж зарезервовано для рецензуван-

¹ Sorin Bocancea *Războiul din Ucraina. Un conflict regional cu efecte global*. Editura Institutul European. Iași, 2022. 736 p. S. 11

² Ibidem, p. 11

ня, але покажемо його структуру з назвами досліджень і есе, які він містить. Це дозволить читачеві сформувати перше уявлення про зміст.

Перша частина під назвою *Росія та Україна: спільна історія, різні народи, різні проєкти* об'єднує 5 дописів, які стосуються спільної історії двох країн. Ось наукові праці, які можна прочитати в цій частині: *Драма національної революції в Україні та передумови більшовицької політики «викорінення» (1917-1921)* історика Косміна Попи; *Ідентично-історичні аспекти, релевантні російсько-українському конфлікту. Від Київської Русі до збройної агресії 2022 року*, дослідження політолога Шербана Ф. Чьокулеску; *Історичні передумови «спеціальної операції»*, есе історика Георгіє Онішору; *Україна – кладовище російських імперських амбіцій*, есе політолога Роберта Адама, дослідження *«Мінські домовленості та провал миру на Донбасі»* журналіста з питань зовнішньої політики Себастьяна Русу.

Друга частина має назву *Портрет агресора. Історичні, культурні та ідеологічні координати* й об'єднує 6 наукових дописів, спрямованих на створення портрета Росії на основі історичних, культурних, антропологічних та ідеологічних координат, які формували росіян протягом тривалого часу. Ось наукові статті, які формують цей портрет: *Путінська дистопія*, есе, написане істориком з ідей Соріном Антохі; *«Мідний вершник» з трьома примарами блукають Європою. Роздуми та спогади на тлі російсько-української війни*, есе політолога Антона Карпінського; *Мідний вершник. Ідентичність та імперіалізм у Росії, від Романових до Путіна* історика Йоана Станоміра; *Київська стіна. Повернення до двох Європ*, дослідження, запропоноване координатором збірника Соріном Боканчя; *Розум як повстання свободи*, есе історика Флоріна Мюллера, та *Як Росія повернулася до варварства, злочину та ганьби. Погляд на загарбницьку та окупаційну війну Російської Федерації в Україні* політолога Александра Мурару.

Третя частина під назвою *Воєнні засоби сторін, що воюють: військові, організаційні та пропагандистські* містить статті, які аналізують «спроможності двох сторін у конфлікті на кількох рівнях»³:

³ Ibidem, p.16.

військовому, організаційному, ідеологічному та пропагандистському. Ось 8 дописів: *Київський шлях до перемоги*, дослідження генерала у запасі Александра Грумаза; *СНД, ШОС та БРІКС: «тимчасові товариши» Росії на шляху до нового світового порядку*, допис політолога Крістіана Боканчя; *Українська війна між порушеннями міжнародного права та небезпекою повернення до політики сфер впливу*, дослідження політолога Сабіна Драгуліна; *Путінська Росія та ідеологічна війна проти світу. Наслідки для міжнародної безпеки*, дослідження політолога Юліана Кіфу; *Лейтмотиви воєнної пропаганди, використаної Росією у збройному конфлікті з Україною*, аналіз фахівця з комунікацій Георге-Іліє Фирте; *Еволюція політичних наративів в Україні та Росії під час війни*, есе чернівецького журналіста Маріна Германа; *Чому путінська Росія фашистська і чому Україна бореться за вільний світ і має перемогти*, есе журналіста Маріана Войку; *Хор і мегафон. Види комунікації на війні в Україні*, матеріал фахівця з комунікації Бріндуші Арманка.

Четверта частина, що має назву *Міжнародно-правова основа ведення війни*, об'єднує дві праці: *Від миру до війни: міжнародні правила та інституції*, дослідження судді Крісті Данильця, і *Російсько-українська війна. Аспекти міжнародного права в умовах гібридної війни*, дослідження чернівецького політолога Сергія Гакмана.

Частина п'ята під назвою *Психологічні наслідки війни* – це «одноелементна множина, оскільки вона містить окремий внесок, який неможливо було включити в одну з інших частин тому. Йдеться про соціологічне дослідження, проведене політологом Русланою Гросу, темою якого є *Психологічний вимір російсько-української війни. Справа біженців з України в Республіці Молдова*⁴.

Шоста частина під назвою *Наслідки війни у Румунії та у Республіці Молдова* містить статті, які аналізують наслідки війни в двох країнах. Чотири наукові праці: *Вплив другої російської агресії проти України на румунську політичну сцену*, есе політолога Крістіана Преда; *Гібридна війна за колонізацію розуму. Проросійська пропа-*

⁴ Ibidem, p. 20.

ганда в Румунії, написана політологом Константином Ілашом; *Румунія та Республіка Молдова на фронті проросійської пропаганди в контексті війни в Україні*, дослідження експерта з пострадянського простору Іяни Ракеру, а також *Війна в Україні та геополітичні зміни, які впливають на Республіку Молдова*, есе дослідника Георге Даміана Мокану.

Сьома частина збірника під назвою *Демократичний світ. Реакція, провина та вразливість* об'єднує вісім матеріалів, присвячених реакції демократичного світу на війну в Україні: *Польща 1939 – Україна 2022. Уроки початку Другої світової війни*, есе політолога Раду Карпа; *Війна Путіна – кінець останньої імперської дистопії в Європі?*, есе спеціаліста з міжнародних відносин Валентина Наумеску; *Санкції і війна в Україні. Вивчення теорії змін*, дослідження політологів Женевського університету Реджі Крамера та Людмили Ступару; *Путін і революційний месіанізм як автоімунний вірус. Війна світових помилок*, есе Петре М. Янку, румунського журналіста з Німеччини; *Лицемірство як ідеологія чистої раціональності. Прогресизм і війна*, есе Тудора Пітулака, румунського соціолога з Ірландії; *«Цей світ дозволив злу рости»*. *Кілька думок про хроніку оголошеної війни*, есе Юлії Бадя-Гуеріте, румунської журналістки з Франції; *Переказ Казки «Попелюшка», або як Україна стала опівночі чемпіоном демократії у Східній Європі*, есе політолога Драгоша Драгомана, а також *Росія і Європа: питання найближчого майбутнього*, есе італійського політолога Анджело Кіеллі.

Остання, восьма частина під назвою *Геостратегічні наслідки війни в Україні*, об'єднує 6 статей, «які розглядають конфлікт в Україні у глобальному русі зміни гегемонів»⁵. Праці, які можна прочитати в ній, це: *Україна 2022. Перша світова війна ери Інтернету?*, дослідження політолога Маріуса Векерелу; *RIP – Ліберальний міжнародний порядок*, нарис журналіста з зовнішньої політики Александрю Лезеску; *Незавершена війна» Росії зі світом*, дослідження політолога Дана Павела; *Війна в Україні, кінець посткомунізму та постпандемічний світ*, есе

⁵ Ibidem, p. 26.

політолога Емануеля Копілаша; *Війна в Україні, тест для майбутнього Європи*, коротке есе журналістки Міруни Мунтяну; *Війна і мир. Економічний розгляд*, есе економіста Габріеля Мурси.

Координатор говорить про мету та можливості цього збірника: «Розмах конфлікту, перемінна багатоманітність і непередбачуваність агресора ускладнюють формулювання прогнозу. Нам залишається лише звернути увагу на те, що відбувається, щоб хоча б зрозуміти, що і чому з нами сталося. Дослідження, подібні до тих, що вміщені у цьому збірнику, можуть бути корисними путівниками та інструментами в цьому безкінечному процесі розуміння»⁶. Виходячи з цих тверджень, ми можемо сказати, що праці, зібрані у цьому великому виданні, справді дають читачеві необхідні орієнтири для розуміння явища, яке все ще триває. Але як історик мушу зауважити, що цей збірник буде важливий для тих, хто через кілька років досліджуватиме явище, яке сьогодні відбувається на наших очах. Отже, перед нами важлива робота як для сьогоденного, так і для завтрашнього розуміння війни в Україні. Я думаю, що цього достатньо, аби прочитати це видання.

⁶ Ibidem, p. 29.